

ACC. NR. 716.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Blekinge. Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av

Uppteckningsår: Född år i

1 /

Uppteckningen rör Hur, enligt sägnen, namnet Torskors
uppkommit.

Namnet Torskors har, enligt folksägnen från gamla tider, uppkommit från guden Thor, som vid körning med sina bocker lämnat spår efter sig i en berghäll belägen norr om stationen intill allmänna landsvägen på östra sidan mittför sandtaget. Denna berghäll löper i riktning öster och väster med en sluttande plansida mot söder. Här på denna sida av berget ser man djupa spår i graniten, liknande djurs hovar i storlek, som om stora bockar spänt i med kraft för att komma över berget. Fördjupningarna äro större vid tåspetsen varav framgår, att det varit en hård dust att övervinna detta hinder i sin väg, då Thor, efter vad som här kan tyckas, kommit rakt från söder. Nu tog det emot vid berget i Torskors, och eftersom han representerade kraftens gud, fick inga hinder finnas, utan gick vägen rakt över. Som inga

Skriv endast på denna sida!

spår synes i norrom belägna berg efter den vilda farten, antages det, att guden Thor efter den första törnen i berget vid Torskors, som därav lär ha erhållit sitt namn, höjt sig med sina bockar till högre rymder, där det var vida bekvämare att resa.

I äldre tider besöktes platsen rätt ofta av vägförande från alla håll för att beskåda märkena efter guden Thors framfart över berget lämnande minnen för alla tider för att se och visa medmänniskorna, att alla korsande hinder kunna övervinnas, blott man bjuder till.

Sjöodjuret i Niklastorpsjön.

Ännu bor bland den äldre blekingska lantbefolkningen åtskilliga historier och sägner från svunna tider om gästar och troll.

Så talas mycket om ett sjöodjur i den s.k. Niklastorpets göl i närheten av Marielund. Den gamle man, som berättat historien för nedtecknaren av dessa rader, påstår med allra största bestämdhet, att han själv sett detta hemska odjur och även ett flertal andra personer lära under badning i gölen ha iakttagit detsamma. Sålunda berättas det, att en ung kvinna, som vid ett tillfälle tog sig ett uppfriskande bad i den lilla insjön, blivit så uppskrämd vid åsynen av odjuret, att hon förlorade sitt förstånd under återstående delen av sitt liv. Den hemska uppenbarelsen tedde sig som ett stort svart, fiskliknande

djur, vars huvud man emellertid aldrig lyckats se. Det plaskade understundom våldans med stjärten och ilade med enorm fart runt omkring i gölen. En gång, då den gamle berättaren av historien var i färd med att bada och gått ut till ungefär gölens mitt, dök vidundret upp alldeles intill honom. Han förlorade emellertid icke fattningen utan sökte besvärja djuret under hot att med en bösskula förpassa det till de sälla jaktmarkerna. Detta skulle han dock aldrig ha gjort. Odjuret stack omedelbart iväg till den plats på land, där den badande lagt sina kläder, vilka totalt genomdränktes med vatten genom det argsinta odjurets kraftiga slag med stjärten. Då samme person vid ett annat tillfälle skulle begiva sig ned till stranden, fick han ånyo se odjuret, som denna gång visade sig i en jättefågels skepnad och nu fattat posto på gölens strand. I samma ögonblick som mannen höjde sin medhavda bössa til axeln och lät ett skott brinna av mot den märklige företeelsen, var denna försvunnen för att i nästa ögonblick ^{visa} ånyo sig på vanligt sätt i gölen, där det i vild fart med huvudet ovan vattnet rusade omkring. Åskådaren lovade emellertid dyrt och heligt, att han vid bästa läglige tillfälle skulle förgöra odjuret. Trots mångfaldiga försök vid flera olika tillfällen lyckades han emellertid ej i sin föresats.

Utom ovannämnde person ha flera andra personer haft att förtälja om ett eller flera iakttagande av odjuret. Många av historierna härstammade från deras förfäder, var-

av man drog den slutsatsen, att djuret sedan långa tider tillbaka haft sitt tillhåll i gölen. Denna, som är belägen invid en skog, har mycket djupa stränder. På den sidan, som ligger åt Marielund till, finnes ett badhus, vilket ofta tages i bruk. Man måste dock vara simkunnig, ty på grunt vatten är botten dyg och gyttjig, så att man fastnar och enligt folktron stannar hos näcken. Invid badhuset finnes en åker, från vilken man har utsikt över gölen och varifrån de ovan relaterade iakttagelserna ha gjorts.

Flera personer äro så säkra på, att det finnes något "sattyg", som de säga, i gölen, att de skulle kunna gå ed därpå. - Sådan är i korthet historien om sjöodjuret i Niklastorpsgöl.

Även i Harstorps lilla göl har man emellertid sett underliga saker och ting. Så har en person en gång sett ett svart föl gå på vattnet, vilka under han iakttagit en lång stund. Han kastade emellertid blicken åt annat håll, och när han sedan såg tillbaka mot gölen, var synen försvunnen.

Bromåla

716

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

6 b.

Berättelse om "Ola-Sona" och hans yxa.

För flera hundra år sedan fanns i Bromåla i Augerums församling en man, som kallades Ola-Sona samt även Tjuv-Ola. Han hade namn om sig att vara en riktig bov. Historien berättar, att han en söndagsmorgon mördade sju bönder med en yxa, vilken han förlorade på valplatsen. Ola-Sona måste nu hålla sig undan för rättvisans tjänare och tog därför sin tillflykt till ett berg, Husberget, troligtvis kallat så eftersom Ola-Sona har haft sin bostad där. Det fanns även annat otyg i berget, nämligen troll, men dessa var Ola-Sona inte rädd för, ty han tänkte: "Taga de mig, så låt gå! Annars tar väl kronobetjäningen mig!" Men de vågade sig inte på honom. Han hade sin bössa.

Berget varom här är fråga är beläget i Bromåla cirka 20 meter från Hafsjön. Berget visar på sina stäl-

7 f.

len stora klyftor. I en av dessa, i vilken man kan gå in flera meter, kommer man till en sten. Att komma över denna kan väl gå för sig, men vem vågar det, när det ej finns någon botten å andra sidan. Nåväl, Ola trivdes rätt bra hos sitt värdfolk, fastän de spelade honom mångt spratt. Var han ute och jagade hare, så voro trollungarna med och sprungo hare. Sällan sköt Ola på den rätta haren. En dag, då han låg och sov, sprungo trollungarna in och ut. "Akta er för Ola-Sona", skrek trollet, "visste Ola-Sona lika mycket som jag, så sprang ni lagom!" - "Vad då?" sade trollungarna. "Jo, om han laddade bössan med nio slags vilda bärknoppar, springer ni inte. Men ha, ha, det förstår han inte!" Ola sov inte alltid, då han låg. Han gick genast åstad för att söka men att få tag på de rätta, gick nog icke så lätt. Han laddade. Så en dag komma tre harar i rad. Då sköt Ola på den siste, och det blev träff. En hare till utav de två övriga stannade på platsen och skrek. Ola var ej sen att springa fram och skulle taga sin hare, men han fick handen full av gamla silverhakar (större ringar). En dag var han ute och fiskade och fick då en stor abborre. När denna kom i båten, blinkade han. "Blinka du", sa Ola och nappade tag i bössan. Då hoppade fisken i sjön. "Retas icke med Ola-Sona du!" skrek trollen i berget.

Den yxa, Ola-Sona blev av med vid mordet, fanns i Bromåla, och vandrade förr som botemedel för barn, som hade skärvan eller engelska sjukan. Folktron förr i tiden

Skriv endast på denna sida!

716

var den, att om barn fingo dricka mjölk i detta yxöga, blevo de åter friska. Yxan vandrade in på Öland och kom sedan tillbaka. För omkring fyrtio år sedan överlämnades den vid ett husförhör till kantor J.P.Kjällqvist i Lösen, som var en fornminnessamlare. Kanhända finnes den där ännu?

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

8

Skriv endast på denna sida!

Drängen och trollyxan.

För omkring 80 år tillbaka fanns i Bromåla en dräng, Karl Emanuel Springer. Enligt dennes utsago var han utsatt för troll. Han blev av sin husbonde utskickad att hugga famnved på berget. (det växer nämligen skog på berget än i dag) Då han huggit omkull första björken, bad han, att alla troll och vad som fanns i berget skulle komma och hjälpa honom. Och vad fick han se? Jo, hela jorden blev full av grå katter, så att de spände på själva yxskaftet. Då svartnade det för ögonen på Springer. Därpå fick han se underliga saker, såsom stora silverhorn och vapen samt därjämte en präst, som bar en bok i handen. Efter den dagen aktade sig Springer för berget ifråga. Men så en dag fick han idén att gå dit igen. "Jag går dit däråt en kväll!" När han hoppat över en av gärdesgårdarna, trampade han på en katt.

Denna skrek för varje steg han tog, och ju hårdare han trampade, dess värre skrek katten. Så sprang Springer till sin stuga. När nu hans hustru öppnade dörren, såg hon katten springa in. Hon tände upp ljus, men ingen katt fanns. Då skrattade Springer, ty det var ej någon katt utan ett troll.

10

10.

En blekingsk giftermålsbyrå.

(Utdrag av Bl.L.T. den 3/9 1887)

Ja, nu klack det kanske till i hjärtat hos våra till äktenskap lediga läsarinor och läsare, då de finge se, att vi här i Blekinge bestå oss med en så tidsenlig inrättning som en giftermålsbyrå, ty se här vad en välvillig meddelare - som kanske redan har anlitat men åtminstone säkert spekulerat på att med det snaraste anlita byråns tjänst - skriver till oss om saken.

Att det täcka könet på äldre dagar ofta slår sig på att "bilda partier" och gör detta med passion, är en känd sak. Litet sällsyntare är väl, att personer finnas, som på fullaste allvar göra i den saken och driva den som ett yrke - åtminstone i Sverige. Emellertid har man allt emellanåt hört ta-

Skriv endast på denna sida!

12/2.

las om original, vandrande giftermålsbyråer, bönekvinnor, som traska omkring på landsbygden för att göra väl och hjälpa alla, som utan deras mellankomst finge gå ensamma på livets landsväg.

En sådan vandrande giftermålsbyrå är Rödebyboarnas Stig-Kitta. Hon är, må ni tro, där hon kommer med en korg på armen och tittar in i stugorna för att spåra kärlekstörstande hjärtan, en person värd att lära känna. Varenda giftasvuxen daka eller ungersven i hela dennas "distrikt" har hon så väl reda på, som vore det hennes egna barn. Så fort hon känner det ringaste av "marknadsos", börjar hon realiseringen av sitt lager. Sin kandidats utseende beskriver hon med målerisk livlighet, för förmögenhetsvillkoren göres reda, karaktären prisas. Att hon ej "rosar orakad vara", kan man vara övertygad om, det är "baraste go'heten allt ihop", som hon har att bjuda på.

Skulle ni, min nådiga, känna det allt för ensamt, då ni går med ett ringfinger, som ej gör skäl för namnet, men fasa för besväret att själv söka reda på lekens andra hjärteress - får blott Stiga-Kitta sin tolvskillning (det är taxan) så presenterar hon för er inom kort en brudgum, som passar alldeles, som vore han skapad enkom för eder räkning. Stiga-Kittas underbara Alladinsförmåga sviker aldrig. Den är lika i alla väder. "Jag misslöckas aldrig", påstår hon själv tvärsäkert. Skulle ni gilla hennes val och bröllopet stå, lika säkert och lika fort som "annandagens" morgon står Stiga-Kitta utanför handkammaren

för att uppbära er lyckas stämpelskatt. Ju lyckligare ni känner er, dess mera ger ni. Men "aldrig i levande livet har jag fått mindre än tre daler" försäkrar hon heligt. Att ni blir olycklig kan inte tänkas. Giftermålsbyrån är säker även i det fallet.

Stiga-Kitta gör sina kärleksförtjänster överallt i socknen och ibland väl i grannsocknarna också. Men bäst lyckas hon uppe i skogstrakterna. Neråt de mera civiliserade bygderna är hon nog mycket gärna sedd, och gossar fråga henne ofta till råds. Men underhandlingarna ha en viss humoristisk anstrykning och leda mycket sällan till annat än ett gott skratt. Men uppe i skogarna är det annorlunda. Där tages hon och hennes arbete på fullt allvar. Mer än ett hjonelag har henne att tacka för sin tillkomst.

Nog är Stiga-Kitta duktig. "Men syster min, Ingelöv i Bjurabygget är ännu bättre", säger hon anspråkslöst. "Dit komma pojkarna klungvis, 10 stöcken ibland på en dag, och vill ha sig fästmö. Och de får varevelia en!"

I många, många år har Stiga-Kitta vandrat omkring som en nordisk Amor i stubb och förkläde. Nu är hon gammal och grå, gumman. På sitt yrke har hon just icke skuret guld med täljknivar. Men nöjd med de få styvrar det ger, vill hon dock inte övergiva det. När fattigföreståndaren för några år sedan ville intaga henne i fattiggården, bad hon med tårar i ögonen: "Låt mig vara och gå omkring till mina goda vänner. Jag har så

mönna, och jag har så mötet att göra! Hon fick vara, och än idag går hon omkring och öppnar sin grind till det äktenskapliga paradiset för var och en, som är hågad att kliva på.

Stiga-Kitta har för länge sedan slutat uppr med det jordiska, men många äktenskap har hon och systren stiftat mellan blekingar och smålänningar. Med dessa bådas slut har också i det närmaste "bönemännena" upphört här i länet. Numera stifta ungdomen själv sina bekantskaper.

. 14

17/2